

Rafał Werszler

Uniwersytet Wrocławski. Wydział Filologiczny

e-mail: rafal.werszler@uwr.edu.pl

ORCID ID 0000-0001-9871-1158

W

rocławski epizod znanego stanisławowskiego księgarza i wydawcy Romana Jasielskiego i jego córki Anny

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2018.005>

Tekst jest opublikowany na zasadach niewyłącznej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0 Polska (CC BY-ND 3.0 PL).

Dr Rafał Werszler jest asystentem w Zakładzie Historii Książki Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2015 r. obronił rozprawę doktorską pod tytułem: „Aranżacja i wyposażenie bibliotek na Śląsku w świetle ich funkcji (do końca XIX wieku)”. Jest kierownikiem Działu Usług Poligraficznych, Introligatorskich i Plastycznych Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Obok codziennej pracy w Bibliotece oraz edukacyjnej na Uniwersytecie podejmuje z powodzeniem pracę naukową, czego owocem są artykuły z dziedziny historii bibliotek. Publikacje monograficzne: *Wstydlivy temat ze złotym dachem w tle* (Gdynia 2015); *Dolny Śląsk od prehistorii do dziś na wesoło* (Wrocław 2007) i *Historia Wrocławia na wesoło* (Wrocław 2001).

Słowa kluczowe: księgarnia; Jasielscy; Wrocław; Pod Złotą Palmą; Rynek 58

S streszczenie. **Teza/Cel:** Celem tekstu jest ukazanie niezwykle interesującego epizodu stanisławowskiego księgarza i wydawcy Romana Jasielskiego i jego córki Anny. W ramach przejścia przez Polskę Ziemię Odzyskanych po II wojnie światowej w 1945 r. zaczął się wielki exodus ludności. Wysiedlano mieszkających rdzennych mieszkańców, a na ich miejsce zasiedlano Polaków przymusowo przywiezionych ze wschodu. Jednym z pierwszych przybyłych do Wrocławia był znany księgarz i wydawca Roman Jasielski. 74-letni Jasielski przyjechał ze Stanisławowa do Wrocławia z 25-letnią córką Anną. Na parterze domu „Pod Złotą Palmą” w przestrzeni po pierwotnej księgarni Priebatschów w 1946 r. stworzył jedną z pierwszych polskich księgarni we Wrocławiu. **Metoda badań:** Artykuł został napisany na podstawie badań archiwalnych dokumentów źródłowych, literatury przedmiotu oraz z przeprowadzonej wizji lokalnej istniejącego obiektu, obecnie Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Zgromadzone materiały pozwoliły na analizę ostatnich lat życia Jasielskiego. **Wyniki/Wnioski:** Krótki pobyt Romana Jasielskiego, a jednocześnie wielka pasja i zaangażowanie w kształtowanie polskiej literatury odcisnęły istotny ślad wśród środowisk księgarskich i bibliofilskich na Dolnym Śląsku. Pozostawiona spuścizna to kształtowanie Koła Dolnośląskiego Związku Księgarzy Polskich, redakcje książek i wydawnictw. To wpływ na rozwój i zamiłowanie do księgarstwa jego córki Anny.

Wszystko to później zostało nieco zapomniane, ale dziś ponownie jest ważnym elementem w historii rozwoju kultury polskiej. Ich misja pozwoliła, aby w domu „Pod Żółtą Palmą” była bez przerwy kultywowana tradycja księgarska i wydawnicza ze szczególnym zamiłowaniem do książki. Stali się oni bardzo ważnym ogniwem scalającym tradycję historii kamienicy Rynek 58, pomiędzy przedwojennym księgarstwem a współcześnie istniejącą biblioteką.

W 1945 r. Śląsk wraz ze stolicą regionu Wrocławiem wszedł w ramach Ziem Odzyskanych w granice Państwa Polskiego. Zaczął się wielki exodus ludności. Wysiedlano mieszkających tu rdzennych mieszkańców, a na ich miejsce zasiedlano Polaków przymusowo przywiezionych ze wschodu. W ramach przejmowania mienia ponemieckiego, nowo przybyli Polacy ze wschodu zajmowali miejsca i lokale przydatne pod względem porównywalnie prowadzonej przez nich wcześniej branży. Jednym z pierwszych przybyłych do Wrocławia był znany księgarz i wydawca Roman Jasielski. 74-letni Jasielski przyjechał ze Stanisławowa do Wrocławia z 25-letnią córką Anną, gdzie na parterze domu „Pod Żółtą Palmą” w przestrzeni po pierwotnej księgarni Priebatschów stworzył jedną z pierwszych polskich księgarni we Wrocławiu.

Roman Jasielski, księgarz ze Stanisławowa

Roman Ignacy Jasielski¹ urodził się 27 lipca 1871 r. w Bohate koło Nowogrodu na Wołyniu. Był synem Macieja Franciszka i Petroneli z domu Eliaszewicz. Jego ojciec wywodził się z Wielkopolski, zarządzał dobrami ziemskimi. Matka miała pochodzenie tatarskie. Kiedy ojciec Romana zmarł w 1884 r. trzynastoletni chłopak zamiast ukończyć gimnazjum poświęcił się księgarstwu. Od 1885 r. rozpoczął praktykę w księgarni Herberta Altenberga we Lwowie. W 1892 r. przeprowadził się do Nowego Sącza, gdzie zatrudnił się na dwa lata w firmie J. Pisz. W 1894 r. praktykował w księgarni Leonarda Zwolińskiego w Krakowie, aby rok później pojechać do Stanisławowa, gdzie zaczął pracę w księgarni Adama Doboszyńskiego.

W maju 1898 r. Jasielski w Stanisławowie założył własną działalność. Otworzył biuro dzienników i księgarnię. Była to księgarnia kolejowa ulokowana na dworcu. W 1903 r. w Jaremczu powstała sezonowa filia jego księgarni, wraz z wypożyczalnią książek, działała z przerwą do 1939 r. W 1904 r. po otrzymaniu koncesji przeniósł księgarnię ze stanisławowskiego dworca kolejowego do śródmieścia, gdzie połączył ją z biurem dzienników. Działalność rozbudował i wprowadził stały asortyment. W latach 1903–1904 utworzył filie księgarń na dworcach kolejowych w Czortkowie, Kołomyi, Jaremczu-Delatynie i Chodorowie². Jasielski w latach 1916–1917 dostarczał podręczniki do polskich szkół w Rosji i Argentynie. W 1917 r. w wyniku pożaru utracił swoją księgarnię w Stanisławowie, która spłonęła wraz z zasobami. Wkrótce ją odbudował i ponownie prowadził do wybuchu II wojny światowej. W swojej księgarni uruchomił również wypożyczalnię książek, liczącą około 5000 woluminów.

¹ D. A. Kuś, *Feliks West. Księgarz-wydawca 1846–1946*, Warszawa–Wrocław 1988, s. 195.

² W 1921 r. przejęło je Towarzystwo Księgarń Kolejowych „Ruch”.

Prócz księgarstwa zajmował się także wydawnictwami. Od 1901 r. wydawał z zakresu literatury popularnej groszową serię książek „Czytanki Polskie”³. Publikował też widokówki, mapy, przewodniki turystyczne, broszury. Wśród jego pozycji są też książki z zakresu historii literatury polskiej, przyrody techniki, prace naukowe oraz kalendarze stanisławowskie „Stanisławianin” (w latach 1909–1911). Jego wydawnictwa osiągały nakłady tysięcy egzemplarzy i rozchodziły się także poza Polską, wśród emigracji polskiej. W 1927 r. zorganizował wystawę książek dla dzieci, na której zaprezentował w 14 działach dwa tysiące eksponatów.

Jasielski był aktywny w księgarskim ruchu zawodowym. Był członkiem zarządu Koła Lwowskiego Związku Księgarzy Polskich, Prezesem Koła Małopolsko-Wołyńskiego w Głównym Zarządzie Związku Księgarzy Polskich. Był członkiem Rady Nadzorczej Domu Książki Polskiej i Rady Nadzorczej Towarzystwa Księgarń Kolejowych „Ruch” oraz radcą Izby Przemysłowo-Handlowej (dalej: IPH) we Lwowie i współzałożycielem Spółdzielczego Banku Księgarskiego Ziemi Stanisławowskiej (1932 r.). W 1933 r. został mianowany członkiem honorowym Związku Księgarzy Polskich. Był prezesem Stowarzyszenia Kupców Polskich w Stanisławowie, radnym miejskim, przedstawicielem kupiectwa w Lwowskiej IPH, prezesem Towarzystwa Popierania Budowy Szkół Powszechnych, współorganizatorem szkolnictwa handlowego w Stanisławowie, członkiem Zarządu i Skarbnikiem Polskiego Komitetu Powiatowego. Należał do ścisłego grona przyjaciół i opiekunów Feliksa Westa, który był dla niego autorytetem godnym naśladowania. West w 1926 r. z okazji 40-lecia pracy księgarskiej podarował Jasielskiemu pierwsze wydanie paryskie (1834 r.) *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza.

Roman ożenił się z Janiną Jaworowską (1883–1944), córką Hilarego i Zofii z domu Kossut. Janina była nauczycielką matematyki w seminarium nauczycielskim w Stanisławowie i działaczką Akcji Katolickiej. W dojrzałym wieku urodziła im się córka Anna Aleksandra (1920). Roman Jasielski w 1936 r. obchodził jubileusz 50-lecia pracy zawodowej.

W życiu ściśle politycznym udziału nie brał. W czasie II wojny światowej przebywał w Stanisławowie, brał czynny udział w konspiracyjnej akcji antyhitlerowskiej wraz z żoną i córką.

Anna Jasielska, córka Romana

Anna Aleksandra córka Romana i Janiny urodziła się 26 lutego 1920 r. w Stanisławowie. Była późnym dzieckiem. Wychowywała się wraz ze swoją rówieśniczką Heleną Anną (ur. 1921), dla której była ciocią. Helena była córką stryjecznego brata Jana Macieja Jasielskiego, syna Seweryna, który był bratem Romana. Seweryn był aktorem i właścicielem salonów sztuki w Warszawie.

³ Wśród książek wydanych przez Wydawnictwo Jasielskiego było około 40 pozycji z serii Czytanki Polskie, m.in.: K. Króliński [wł. Jan Kazimierz Denes], *Grunwald*, Stanisławów 1920; J. Sokulski, *Wojna o niepodległość Polski w roku 1830/31*, Stanisławów 1921; T. Zubrzycki, *Wyprawa Dwernickiego na Wołyń 1830–31*, Stanisławów 1920; K. Króliński, *Wiosna Ludów (rok 1848). Opowiedziane w krótkości dla ludu i młodzieży*, Stanisławów 1905; J. Sokulski, *Legiony polskie: opowiedziane dla ludu i młodzieży*, il. S. Kaczor-Batowski, Stanisławów 1903; K. Króliński, *Nasze dzieje. Opowiedziane w krótkości dla ludu i młodzieży*, Stanisławów 1903; idem, *Naród polski i jego ziemie: opisane dla ludu i młodzieży*, Stanisławów 1903; idem, *O książce dziecka*, Stanisławów 1927.

Anna ukończyła szkołę elementarną i żeńskie gimnazjum humanistyczne siostr Urszulanek w Stanisławowie. Jako gimnazjalistka pomagała ojcu w prowadzeniu księgarni. Maturę zdała w czerwcu 1938 r. Następnie odbyła trwającą rok praktykę w Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu. W marcu 1939 r. wróciła do Stanisławowa i przejęła kierownictwo w księgarni ojca. Firma funkcjonowała do momentu wejścia Sowiec do miasta.

Na przełomie lat 1939 i 1940 Anna zwiększyła swoje kompetencje na pielęgniarskim kursie, który pozwolił jej na zatrudnienie się w Szpitalu Położniczym i Dziecięcym w Stanisławowie. Z powodu wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej nie udało jej się zrealizować planowanego wyjazdu na studia w Zaocznym Instytucie Medycznym w Odessie. W zajętej przez Niemców Stanisławowie uruchomiła pod nazwiskiem ojca ponownie księgarnię.

W trakcie okupacji Anna była aktywną działaczką konspiracji. Od września 1941 r. zajmowała się dystrybucją podziemnej prasy, wykorzystując do tego własną księgarnię. Gdy zaczęły gromadzić się nad nią czarne chmury przeniosła się do Lwowa, następnie do Warszawy, Skolimowa i Lublina. Pracując dla sprawy Polski miała się różnych zajęć, była opiekunką, sanitariuszką, łączniczką, nauczycielką, a nawet pracowała w sklepie warzywnym.

W lipcu 1944 r. wróciła do Warszawy, gdzie przystąpiła do powstania. Brała udział w walkach na Mokotowie pod powstańczym pseudonimem Czarna Hanka. Była w kompanii B 1. pułku „Baszta”, pod dowództwem por. Stanisława Szymczyka (pseud. Jacek). Po kapitulacji Warszawy została skierowana do transportu na roboty przymusowe do Niemiec, z którego uciekła. W drodze do Stanisławowa została dwa razy zatrzymana i więziona przez Niemców. Dopiero wiosną 1945 r. udało się Annie w końcu powrócić do rodzinnego Stanisławowa⁴.

1945

Gdy Anna dotarła do Stanisławowa, jej matka już nie żyła. Janina Jasielska zmarła po długiej chorobie 23 maja 1944 r. W Stanisławowie Anna ponownie pod nazwiskiem ojca wznowiła działalność rodzinnej księgarni. Podjęła się także roli nauczycielki w szkole z polskim językiem wykładowym. Jednak wkrótce, razem z ojcem, na fali repatriacji, zostali deportowani z rodzinnej ziemi do Wrocławia. W samym centrum miasta zajęli pomieszczenia po księgarni i wydawnictwie „Thiel & Hintermeier” w kamienicy będącej własnością firmy Frost & Jähnel – pod adresem Rynek 58.

W maju 1945 r. „Festung Breslau” została zdobyta przez Armię Radziecką. 70% miasta było w gruzach. Kamienica Rynek 58 szczęśliwie nie ucierpiała z powodu walk, mimo że sąsiednia kamienica numer 57 została całkowicie zburzona. Kamienica Rynek 58 była w części parterowej dostosowana do handlu książkami, na piętrach były przestrzenie handlowe, po byłym sklepie oświetleniowym i hurtowni obuwniczej oraz sklepie z płaszczami. Na wyższych kondygnacjach stały

⁴ A. Makowska, *Anna Jasielska (1920–1983)*, [w:] *Chrześcijanin*, t. 21, red. B. Bejze, Niepokalanów 1995, s. 271–301.

pozostawione przez byłych użytkowników maszyny szwalnicze, do produkcji ubrań i wyrobów skórzanych.

Kamienica była stosunkowo nowym budynkiem, bo zbudowanym w 1907 r. Budynek w całości został wzniesiony jako obiekt handlowo-produkcyjny. Postawiono go na żeliwnym szkielecie, z wykorzystaniem nowoczesnych wówczas technik z użyciem betonu. Zewnętrznie fasadę pięciokondygnacyjnej budowli wykonano z piaskowca.

Rynek 58

Działka gruntu Rynek 58 leży w zachodniej części – północnej pierzei wrocławskiego centrum miasta. Pierzeja ta zwana była przez stulecia Targiem Łakoci (Naschmarkt-Seite). Omawiana posesja jest jedną z ostatnich numerowanych na rynku. Usytuowana została blisko ulicy Odrzańskiej wybiegającej na północ i ulicy św. Mikołaja ukierunkowanej na zachód. Wrocławski Rynek przez wieki spełniał funkcje miejsca handlowego. Plac wytyczono według prawa magdeburskiego w początku XIII w. Najwcześniejszą zabudowę wokół rynku stanowiło wytyczonych 60 domów. Wśród nich działka numer 58. Była to trzecia posesja od strony kościoła i szósta od przejścia w ulicę więzienną. Taki układ od czasów lokacji pozostał do dnia dzisiejszego.

Ulice i domy nie miały początkowo nazw ani numerów. W mieście orientowano się za pomocą kościołów, warsztatów lub godeł, co zostawiło ślad w nazewnictwie kamienic i ulic. Kamienica na działce Rynek 58 otrzymała godło „Pod Złotą Palmą”. Na tej posesji na przestrzeni dziejów kilka razy przebudowywano tutejszy dom. O zmienności fasady świadczą do dziś zachowane ilustracje i dokumenty w kolekcjach muzealnych i w archiwach miejskich.

W XIX w. właścicielami domu była rodzina Kny. W 1899 r. prof. Leopold Kny sprzedał swój wrocławski majątek (Rynek 58 i Odrzańska 1) braciom Juliusowi Iselinowi i Leopoldowi Priebatsch.

Rodzina Priebatschów⁵ na przełomie XIX i XX w. prowadziła we Wrocławiu jedną z ważniejszych oficyn księgarsko-wydawniczych na Śląsku. Wrocławska linia Priebatschów, rodziny mojżeszowego wyznania, od pokoleń związana była z książkami. Pochodzili z Wielkopolski. 5 listopada 1903 r. zmarł prekursor wrocławskich księgarzy Priebatschów – Leopold. Pochowano go na cmentarzu żydowskim we Wrocławiu. Jego starszy brat Julius Iselin zmarł dwa lata później, 26 lutego 1905 r. Właścicielem spadku została żona po Juliuszu – Auguste z domu Mugdan oraz jej syn Felix.

Dr Felix Priebatsch po śmierci ojca podjął się dzieła wcześniej planowanej przebudowy budynku „Pod Złotą Palmą” oraz rozwinął oficynę wydawniczą przy księgarni. Na ten cel były już wcześniej przygotowane i odłożone środki, aby móc dostać odpowiedni kredyt, dzięki któremu pręźnie i w ciągu dwóch lat przeprowadzono całą inwestycję od projektu do zakończenia budowy. Do 1905 r. większość pomieszczeń była tu wynajmowana.

⁵ R. Werszler, *Rodzina Priebatschów. Księgarze i wydawcy z Breslau*, Chidusz, 2017, nr 10, s. 44–49.

Nowy budynek „Pod Żółtą Palmą” miał być większy i o stabilniejszej żeliwno-betonowej konstrukcji. Jego przeznaczeniem miało być nie jak dotychczas użytkowanie mieszkalne, lecz miał spełniać funkcje handlowe i produkcyjne. W listopadzie 1905 r. Feliks i Auguste otrzymali od mistrza budowlanego Maxa Kessel⁶ projekt nowego domu. Feliks zaniósł w grudniu 1905 r. projekt do akceptacji w Urzędzie Policji Budowlanej⁷. Urzędnicy Policji Budowlanej projekt ten rozpatrzyli w styczniu 1906 r., wydając opinię negatywną i odsyłając rysunki do poprawy. W połowie lutego 1906 r. Felix zdeterminowany wciąż odrzucanymi projektami oraz z powodu śmierci Kessela (1906) zwrócił się o nowe projekty do firmy budowlanej Schlesinger & Benedict⁸.

13 czerwca do urzędu zanesiono kolejny trzeci projekt⁹ wizualizacji fasady wykonany tym razem przez Schlesinger & Benedict. Projekt ten 21 czerwca 1906 r. został w końcu zatwierdzony. Następnego dnia Feliks przyniósł do akceptacji uzupełniony projekt¹⁰ z propozycją instalacji sanitariatów w kamienicy Rynek 58, które miała wykonać firma wodno-kanalizacyjna Curt Midle. Większość projektów ostatecznie zatwierdzono dopiero w kolejnym roku po 15 stycznia 1907 r. i dopiero wówczas rozpoczęto proces budowlany. Budowę ukończono jesienią 1907 r.

Zatwierdzony projekt elewacji nawiązuje do stylistyki istniejącego tu wcześniejszego budynku z epoki renesansowo-manierystycznej. Dla całej elewacji zaproponowano wykonanie jej w złocistym piaskowcu. Projekt ukazuje fasadę jako budynek pięciokondygnacyjny z czterema osiami okien. Całość jest trójplanowa. Wyróżnia się część dolna wejściowa, środkowa z oknami i trzecia część szczytowa. Części rozdzielały wykonane z piaskowca imitacje balustrad tralkowych. W części dolnej dwie pierwsze kondygnacje, parter i piętro to jedna wielka witryna zajmująca trzy przęsła, zamknięta łukiem koszowym wykonanym w boniowanym rustykalnie piaskowcu. Obok witryny w czwartym pionie w skrajnej osi wschodniej zaprojektowano portal wejściowy w łuku z bogato rozbudowanym naczółkiem, w którego otwartym trapezie wpisano ozdobiony w girlandę kartusz. Naczółek portalu miały podtrzymywać przylegające do zewnętrznych pilastrów dwa rzeźbione popiersia hermowe.

W nowo wybudowanym budynku rodzina Priebatschów rozwijała w przestrzeniach parteru i pierwszego piętra swoją działalność księgarsko-wydawniczą. W czasach nazistowskich, kiedy zaczęto nękać Żydów, syn Felixa – Hans wraz z rodziną wyemigrował do Palestyny w 1934 r.

Nad wrocławskim majątkiem Priebatschów w czasach faszystów i zawieruchy wojennej początkowo nadzór mieli Erich Thiel i Karl-Hans Hintermeier¹¹. Wydawnictwo pod nazwą „Priebatsch's Buchhandlung” funkcjonowało tutaj do 1943 r. Od 1943 r. przestano używać nazwy wydawnictwa z nazwiskiem Priebatsch. W książce

⁶ Max Kessel (Maurermeister, Breslau, Neudorfstrasse 16).

⁷ Muzeum Architektury we Wrocławiu (dalej: MA), Archiwum Budowlane Wrocławia (dalej: AB), t. 3744, nr 174079.

⁸ Schlesinger & Benedict (Baugeschäft und Atelier, Breslau, Schillerstr. 4).

⁹ MA, AB, t. 3744, nr 174094.

¹⁰ MA, AB, t. 3744.

¹¹ *Breslauer Adressbuch für das Jahr 1940*, Breslau 1940, s. 754.

adresowej z 1943 r. w domu „Pod Żółtą Palmą” widnieje już wyłącznie wydawnictwo „Thiel & Hintermeier”. Sam budynek spadkobiercy Priebatschów sprzedali w 1940 r.

Dnia 26 kwietnia 1940 r. do władz finansowych w Magdeburgu¹² przyszło pismo od Wally Wertheim, najmłodszej córki Iselina i Auguste. Wally oświadczyła, że była współwłaścicielką kamienicy „Pod Żółtą Palmą”, Rynek 58 we Wrocławiu wraz z Gertrud Priebatsch wdową po Feliksie oraz starszą siostrą Agnes Holzman. W oświadczeniu poinformowała, że kamienicę odsprzedały w dniu 2 stycznia 1940 r. firmie meblowej Karsunky & Co.

Richard Karsunky miał kupić obiekt za 113 500 niemieckich marek¹³. Z czego miał zapłacić 107 000 do banku na rzecz uregulowania kredytów hipotecznych, natomiast pozostałe 6500 byłym właścicielom. Umowa sprzedaży z 1940 r. dotyczyła tylko domu, a nie księgarni, gdyż wydawnictwo „Priebatsch’s Buchhandlung” było prowadzone nadal przez Ericha Thiel i Karl-Hansa Hintermeiera.

Dziedziczka Priebatschów Wally Wertheim otrzymała pieniądze w 1941 r. Pieniędźmi ze sprzedanego majątku nie podzielili się jednak z rodziną w Palestynie. Po śmierci Państwa Wertheim w 1942 r. ich fortuna przepadła.

W 1942 r. kamienicę „Pod Żółtą Palmą” od Richarda Karsunky kupiła firma produkująca siodła Frost & Jähnel¹⁴ zarządzana przez Alfreda Frosta i Richarda Petera. Wcześniej firma miała swój lokal przy Schossohle 7/9. Zanim Hitler doszedł do władzy, prowadzili handel zarówno z Niemcami, Polakami, jak i z Żydami i innymi narodowościowo kontrahentami, mając ze wszystkimi dobre stosunki. W czasach nazistowskich, od 1935 r. firma Frost & Jähnel między innymi zajmowała się współpracą w dziele militaryzacji zbrojnej Niemiec. Zadaniem firmy uczestniczącej w tworzeniu Waffenamts (WaA)¹⁵ była produkcja i kontrola odbiorczo-techniczna broni palnej – karabinu powtarzalnego systemu Mauser wz 98 k. W czasie wojny produkowali, prócz siodła i karabinów, skórzane kabury na pistolety, torby na amunicję, torby na ramię, paski, szelki, opakowania na bidony i inne.

Wrocław

Roman¹⁶ z córką po wojnie zajęli wnętrza księgarskie w domu „Pod Żółtą Palmą”. Stworzyli tu jedną z najaktywniejszych księgarni we Wrocławiu w pierw-

¹² Landesarchiv Sachsen-Anhalt G11, Nr. 2483.

¹³ 1 Reichsmark (1937/1938) = 7,15 Euro (2016). [Źródło: <https://de.wikipedia.org/wiki/Vorlage:Inflation>. Dostęp 02 II 2018]. Wartość 130.000 RM (1940) wynosi pod względem dzisiejszej siły zakupu około 1 milion EUR (2017). Odpowiada to wartości nieruchomości, którą oceniono jak specjalny podatek, który Żydzi musieli zapłacić, 129.000 RM.

¹⁴ FTC to tajny niemiecki kod producenta materiałów zbrojnych dla: Frost u. Jahnel Jaehnel, Breslau [wg opracowania Kustosza Frozera z Muzeum Ostpreussen Relics].

¹⁵ Waffenamts (WaA) niemiecka Agencja Broni. Kiedy rozpoczął się program zbrojenia, w każdej fabryce powstały oddziały inspekcji Waffenamts, a armatorzy byli zachęceni do ubiegania się o stanowisko w tym miejscu. Przygotowując się do nowych obowiązków, otrzymali czterotygodniowy kurs w Heereswaffenmeisterschule (Army Armourers School). Kurs kończył się testem na inspektora technicznego, który podnosił rangę każdego kandydata do rangi porucznika (Oberleutnanta). Na początku 1935 r. Wszyscy urzędnicy inspekcji w nowo utworzonym programie zaczęli równocześnie działać jako inspektorzy techniczni, ale dopiero w początkach wojny w 1939 r. prawie wszyscy zostali awansowani do pierwszej klasy inspektora technicznego z rangą kapitan (Hauptmanna).

¹⁶ J. Zieliński, *Jasielski Roman*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 11, Wrocław 1964–1965, s. 26; M. Budzichowska, *Jasielski Roman*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa–Łódź 1972, s. 369–370; K. Barański, *Przeminęli zagończeni, chliborobi, chasydzi...*, Londyn 1988, s. 479; S. Dippel, *O księgarzach, którzy przeminęli*, Wrocław 1976, s. 325; *Roman Jasielski*, [w:] *Wikipedia. Wolna encyklopedia* [online], [dostęp 14 XII 2017]. Dostępny w World Wide Web: https://pl.wikipedia.org/wiki/Roman_Jasielski.

szych latach powojennych. Jasielscy zamieszkali także w dzielnicy Stare Miasto, pod adresem ul. Sikorskiego 16¹⁷.

28 sierpnia 1946 r. Jasielski złożył podanie¹⁸ o zatwierdzenie projektu remontu i przebudowy witryny wejściowej do swojej księgarni. Miał wówczas 75 lat, a jego córka 26. W ukazanym rzucie prosił o możliwość pomalowania ścian, tynkowania i o budowę ścianek działowych z gipsu. Był to lokal składający się z trzech pomieszczeń przejściowych ulokowanych jedno za drugim. Największe z witryną składającą się z dwóch okien i drzwi od strony Rynku. Zatwierdzenie na wykonanie remontu, przebudowę wnętrza i zmianę szyldu elewacji na „Księgarnia” wydał mu Resort Techniczny Wydziału Nadzoru Budowlanego Zarządu Miejskiego Wrocławia¹⁹. W rzeczywistości na szyldzie nad drzwiami napisano później: „Księgarnia Jasielski” z opisami artykułów poniżej: książki, nuty.

Tuż po przyjeździe do Wrocławia Jasielscy zaczęli brać także czynny udział w kształtowaniu wrocławskiego środowiska księgarskiego. Anna weszła w skład pięcioosobowego zespołu założycielskiego Koła Dolnośląskiego Związku Księgarzy Polskich (dalej: ZKP)²⁰ z siedzibą we Wrocławiu, wśród których byli też: Zbysław Arct, Tadeusz Jarmicki, Józef Lach i mgr Maria Moskalowa. Koło zawiązano 28 lipca 1946 r. Senior Roman Jasielski został honorowym członkiem ZKP, na wniosek Zarządu Głównego już w 1933 r.

Dnia 20 października 1946 r. Jasielski obchodził jubileusz 60-lecia pracy zawodowej w księgarstwie. W tym też dniu odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie Koła Dolnośląskiego ZKP, połączone ze zjazdem księgarzy z Dolnego Śląska. Na zjazd przybyli także członkowie władz naczelnych: prezes Stanisław Arct, Gustaw Wolff i Feliks Pieczętkowski. Gośćmi zjazdu byli także przedstawiciele Kół Śląsko-Dąbrowskiego, Łódzkiego, Poznańskiego, Warszawskiego, Nadmorskiego i Kieleckiego. Obrady w tym dniu prowadził senior, przedstawiciel najstarszego pokolenia księgarzy Roman Jasielski²¹.

Wygłoszono wówczas szereg referatów, między innymi Maria Moskalowa „Księgarz jako wychowawca publiczności”, Zbysław Arct „O istocie zawodu księgarskiego”, Stanisław Arct „O obecnym położeniu księgarstwa”. Omawiano metody pracy i czynniki repolonizacji Ziem Zachodnich, aby jak najszybciej kulturalnie ziemie te złąły się z Macierzą. Zdano sprawozdanie z działalności dotychczasowego zarządu założycielskiego. Następnie przystąpiono do wyboru nowych władz. Honorowym prezesem Koła Dolnośląskiego ZKP został jubilat nestor Roman Jasielski. Na prezesa zwykłego wybrano Zbysława Arcta²², wiceprezesem został Truchliński,

¹⁷ Numer domu 16, został odnotowany w dokumentach pozwoleń na budowę [w: MA, AB]. Natomiast w Biurze Ewidencji Ludności we Wrocławiu Jasielscy odnotowani są pod numerem ul. Sikorskiego 18.

¹⁸ MA, AB, t. 3744.

¹⁹ MA, AB, t. 197.

²⁰ Związek Księgarzy Polskich to stowarzyszenie właścicieli i pracowników księgarni polskich z rosyjskiego zaboru, założone w 1908 r. 10 lat później dołączyły do niego organizacje z byłych zaborów: pruskiego i austriackiego. Organizacja działała do 1950 r., aby odrodzić się pod nazwą *Stowarzyszenie Księgarzy Polskich* w 1956 r. [Tadeusz Hussak: *Od ZKP do SKP – wspomnienia Honorowego Przewodniczącego SKP. Stowarzyszenie Księgarzy Polskich* [online], [dostęp 12 II 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://ksiegarze.org.pl/wladze-skp/historia/zkp-skp/>.

²¹ Roman Jasielski miał wówczas 75 lat, ale wszędzie opisywano jego jako seniora w wieku 78 lat [teksty w Przeglądzie Księgarskim, 1947].

²² Późniejszy Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej, która to instytucja w 1949 r. wprowadziła się do budynku księgarni Jasielskich.

członkami zarządu: Józef Lach, Tadeusz Jarmicki, Michał Bokajłło, mgr Maria Moskalowa i Anna Jasielska. Zjazd zakończył się przyjętą rezolucją, w której treści zapisano: „Zebrani na pierwszym organizacyjnym zebraniu księgarze dolnośląscy deklarują służbę Rzeczypospolitej oraz uważają, że jednym z najważniejszych zadań stojących w obecnej chwili przed Narodem Polskim, jest zespolenie Ziemi Odzyskanych z Macierzą. Księgarze dolnośląscy będą walczyć o kulturę polską na tych ziemiach przez ścisłą współpracę z instytucjami naukowymi, zajmującymi się zagadnieniami Ziemi Zachodnich. Księgarze dolnośląscy pracę i zawód swój na tych ziemiach uważają za pracę ideologiczną i kulturalną o nową demokratyczną Polskę”²³.

Anna brała udział w obradach komisji szkolenia zawodowego ZKP przez okres dwóch kadencji. Organizowano kursy dla praktykantów i niewykształconych zawodowo księgarzy, dla gimnazjalistów oraz otwarte wykłady okolicznościowe, jak np. podczas majowych Dni Oświaty. Komisja szkoleniowa zorganizowała też bibliotekę przy Siedzibie Doksztalcania Zawodowego, czyli w księgarni Michała Arcta we Wrocławiu przy ul. Kołłątaja 21, będącej też siedzibą Koła ZKP²⁴.

Sam ZKP został reaktywowany po wojnie na Walnym Zgromadzeniu Członków²⁵. W „Przeglądzie Księgarskim” z 1946 r. w artykule *Wczuwajmy się w życie* napisano: „Księgarz w całym tego słowa znaczeniu – to człowiek, któremu obecnie żadna praca społeczna obca być nie powinna; dziś musi on wyjść poza obręb księgarni i działać wszechstronnie, torując drogę książce. Z poczuciem większej niż kiedykolwiek odpowiedzialności należy dbać o to, aby każda księgarnia była dobrze zaopatrzoną i pielęgnowaną bazą operacyjną, jej zaś kierownicy lub właściciele, sami urobieni i wyszkoleni – posiadali najlepsze wiadomości o książce i rynku wydawniczym, nie wąpili ani na chwilę w swoje obowiązki i siły, wczuwali się w życie współczesne i nie pomijali okazji do poświęcania się zawodowi i książce”²⁶.

Wedle tych szlachetnych zasad przy wrocławskim Rynku 58 działała księgarnia Jasielskich.

1947 i lata następne

W lutym 1947 r. o cały budynek upomniata się Izba Przemysłowa. Wówczas w kamienicy „Pod Żółtą Palmą” prócz Jasielskich swoje lokale użytkowali: Orzemski i Kwiatkowski – skład obuwia, Związek Weteranów Powstań Śląskich i Wytwórnia Wód Gazowanych „Perła”, reprezentowana przez: Mieczysława Strońskiego, Mieczysława Jankowskiego, Pawła Mauera i Ansel Daches.

IPH chciała stworzyć we Wrocławiu „Dom Wzorów”, który miał być uzupełnieniem projektu Wystawy Ziemi Odzyskanych planowanej na rok 1948. Aby przedsięwzięcie mogło się udać, należało pozyskać odpowiedni budynek. 5 lutego 1947 r. Izba otrzymała od władz Miasta Wrocławia budynek, który na mapie

²³ *Z życia organizacyjnego*, Przegląd Księgarski, 1946, nr 6, s. 133.

²⁴ *Z życia organizacyjnego kół Z.K.P.*, Przegląd Księgarski, 1947, nr 1–2, s. 19,

²⁵ Bogdan Klukowski. *Lata powojenne* [online], [dostęp 12 II 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://ksiegarze.org.pl/wladze-skp/historia/lata-powojenne/>.

²⁶ Przegląd Księgarski, 1946, nr 1.

katastralnej (nr 19/k. 2390, t. 63) od 1943 r. wykazywał właściciela Firmę Frost & Jähnel offene Handelsgesellschaft. Jednak obiekt był zasiedlony przez innych użytkowników. Trzeba było wysiedlić dotychczasowych najemców, aby móc tworzyć projekt „Domu Wzorów”. Wpływowe lobby Izby szybko zrealizowało swój program wysiedleńczo-inwestycyjny, pozostawiając jedynie księgarnię. Być może dlatego zostawiono księgarnię, gdyż Jasielski był wieloletnim członkiem Izby na terenach wschodnich.

W tym czasie atmosfera wśród współużytkowników była bardzo napięta, co odzwierciedlają listy urzędowe²⁷, a w nich ton pisanych słów, roszczenia, żądania i szykany.

Roman wkrótce po swoim jubileuszu rozchorował się, a pierwszego marca 1947 r. zmarł. Został pochowany przy licznych udziałach kolegów księgarzy na Cmentarzu Grabiszyńskim²⁸. Jak napisano w jego nekrologu²⁹, był on znaną postacią w księgarstwie polskim, cieszył się wielkim poważaniem i sympatią. Po śmierci ojca Anna przejęła jego interesy, kontynuując prowadzoną teraz zupełnie samodzielnie działalność księgarską. W maju 1947 r. Anna ze swoją księgarnią brała udział w organizacji Wrocławskiego Święta Oświaty. Zorganizowano Konkurs Wystaw Okiennych. Księgarnia w kamienicy „Pod Żółtą Palmą”, na ręce Anny, otrzymała w tym konkursie trzecią nagrodę, równorzędną z wyróżnioną księgarnią Michała Bokałło. Jury w składzie prof. sztuki Stanisław Dawski, literat Stanisław Łoś i księgarz Józef Moszczyński pierwszą nagrodę przyznali księgarni spółdzielni wydawniczej „Czytelnik” Tadeusza Jarmickiego, a drugą księgarni spółdzielni wydawniczej „Wiedza” Anny Sikorskiej. 17 wrocławskich księgarń zaprezentowano wówczas na wystawie „Powojennej Książki Polskiej”, zorganizowanej przez Kuratorium Wrocławskie w Muzeum Pedagogicznym we Wrocławiu przy ul. Dąbrowskiego 36, gdzie też odbyła się uroczystość wręczenia nagród³⁰.

W 1948 r. centrala związku w Warszawie zweryfikowała Annę jako „kwalifikowanego księgarza”.

Mimo to właścicielka księgarni miała bardzo trudną atmosferę w pracy. Izba przejęła budynek, który wyremontowała z funduszy kredytowych. Na parterze zorganizowano kawiarnię SIM³¹. Zdjęto szyld z nazwiskiem Jasielskich, a księgarnię wpisano w nurt odradzających się przedsiębiorców sektora prywatnego. Wszystko, co prezentowano teraz w budynku „Pod Żółtą Palmą”, było pod szyldem „Dom Wzorów”. Zorganizowana latem 1948 r. Wielka Wystawa Ziem Odzyskanych we Wrocławiu, a przy niej „Dom Wzorów” odniosły spektakularny sukces³². Ta wielka inicjatywa spółdzielców z IPH jednak nie miała szans na istnienie w tworzonym w tym czasie Ludowym Państwie Polskim o socjalistycznym ustroju z komunistyczno-radzieckimi wpływami. Proces likwidacyjny obejmował wszystkie placówki sektora prywatnego, zwłaszcza te, które były przypisane do „Domu Wzorów”.

²⁷ Archiwum Państwowe we Wrocławiu, *Izba Przemysłowo-Handlowa 1945–1950*, nr Zespołu Akt 435/82.

²⁸ Urząd Stanu Cywilnego Wrocław, Akt Zgonu nr 518/47.

²⁹ *Z żałobnej karty*, Przegląd Księgarski, 1947, nr 3–4, s. 67.

³⁰ J. Lach, *Z życia kół Z.K.P.*, Przegląd Księgarski, 1947, nr 3–4, s. 150.

³¹ SIM – nazwa własna.

³² Archiwum Państwowe we Wrocławiu, *Izba Przemysłowo-Handlowa 1945–1950*, nr Zespołu Akt 435/82.

Anna wychowana w duchu katolickiego patriotyzmu była wówczas osierocona, bez rodziców z groźbą ponownej utraty własnego i ojca dorobku księgarskiego. Chcąc chronić interesy, w dobrej wierze oddała księgarnię w dzierżawę, a sama „uciekła” do klasztoru.

Tymczasem do opuszczonego po Izbie i ponownie zdewastowanego budynku z księgarnią na parterze w kwietniu 1949 r. na górne kondygnacje wprowadziła się spółdzielnia pracy „Kobieta”, zajmująca się między innymi produkcją kołder. Jesienią 1949 r. do budynku zaczęła wprowadzać się Miejska Biblioteka Publiczna. Bibliotekarze od początku zaistnienia we Wrocławiu, wciąż szukali dla siebie odpowiedniej w mieście siedziby. Budynek „Domu Wzorów” przekazano bibliotece jako tymczasowe lokum, które z tymczasowości stało się jej siedzibą do dnia dzisiejszego. Kierownikiem przejmującym budynek Rynek 58 z ramienia biblioteki był Zbysław Arct, kolega Anny z ZKP.

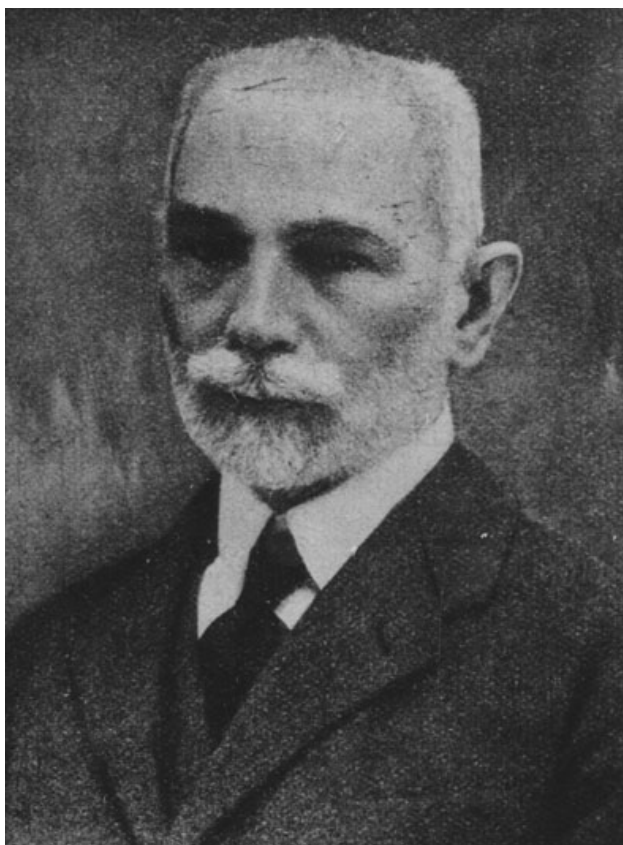
Anna, wstępując do Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Szarych w klasztorze w Pniewach koło Poznania, spełniała w ten sposób także obietnicę daną kilka lat wcześniej ojcu. W zakonie wytrzymała cztery lata. Sama miała więcej temperamentu, aniżeli pozwalały na to klauzury zakonne. Opuściła klasztor w 1953 r.

Tymczasem pozostawiony w rękach dzierżawcy wrocławski interes księgarski już nie istniał. Nie miała już majątku ani do czego wracać we Wrocławiu. Pojechała do Sosnowca, do owdowiałej ciotki, nauczycielki muzyki, gdzie podjęła pracę w księgarni Domu Książki. Zajmowała tam stanowiska kierownicze. Nie przerywając pracy zawodowej, w 1956 r. w wieku 36 lat podjęła studia w trybie zaocznym na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach. Kolejne losy z życia Anny już nie pokierowały jej w kierunku księgarstwa. Rozwinęła się w sferach edukacyjno-naukowych, uzyskując tytuł doktora. Z powodu choroby nowotworowej nie mogła zrealizować swojego planu pracy misyjnej w Rwandzie. W 1969 r. przeszła poważną operację, co jednak nie ograniczyło jej aktywności zawodowej w dziedzinach prac naukowo-badawczych prowadzonych nad reakcjami jądrowymi. Wciąż się dokształcała i brała czynny udział w działalności społecznej. Wchodziła w skład Rady Zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego. Była aktywistką koła Ligi Kobiet. Była też zaangażowana w środowiska solidarnościowe i katolickie i w wiele innych. 30 września 1980 r. przeszła na emeryturę, przy tej okazji odbierając Złoty Krzyż Zasługi i Medal Komisji Edukacji Narodowej. Zmarła bezdzietnie w wieku 63 lat – 21 sierpnia 1983 r. w kieleckim szpitalu. Została pochowana 26 sierpnia 1983 r. we Wrocławiu w grobowcu ojca, na cmentarzu Grabiszyńskim (pole 3, rząd 19, grób 291).

Zakończenie

Dwuosobowa rodzina Jasielskich mimo krótkiego epizodu księgarskiego we Wrocławiu, odcisnęła w tym mieście znaczący pozytywny wizerunek. Zapisali się wśród pierwszych przybyłych tu przesiedleńców swoją aktywnością społeczną. Ich księgarnię, która była dobrze zaopatrzona znano w całym Wrocławiu i w Polsce. Ich misja pozwoliła, aby w domu „Pod Żółtą Palmą” była bez przerwy kultywowana tradycja księgarska i wydawnicza ze szczególnym zamiłowaniem do książki. Stali

się oni bardzo ważnym ogniwem scalającym tradycję historii kamienicy Rynek 58 pomiędzy przedwojennym księgarstwem a współcześnie istniejącą biblioteką. Obecnie w tym budynku „Pod Złotą Palmą” swoją siedzibę ma Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego prowadząca wydawnictwo, a także od lat użyczająca pomieszczenia pod działalności księgarskie.

Il. 1. Roman Jasielski

Źródło: D. A. Kuś, *Feliks West. Księgarz-wydawca 1846–1946*, Wrocław 1972, mps rozprawy doktorskiej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, nr 14435/II.

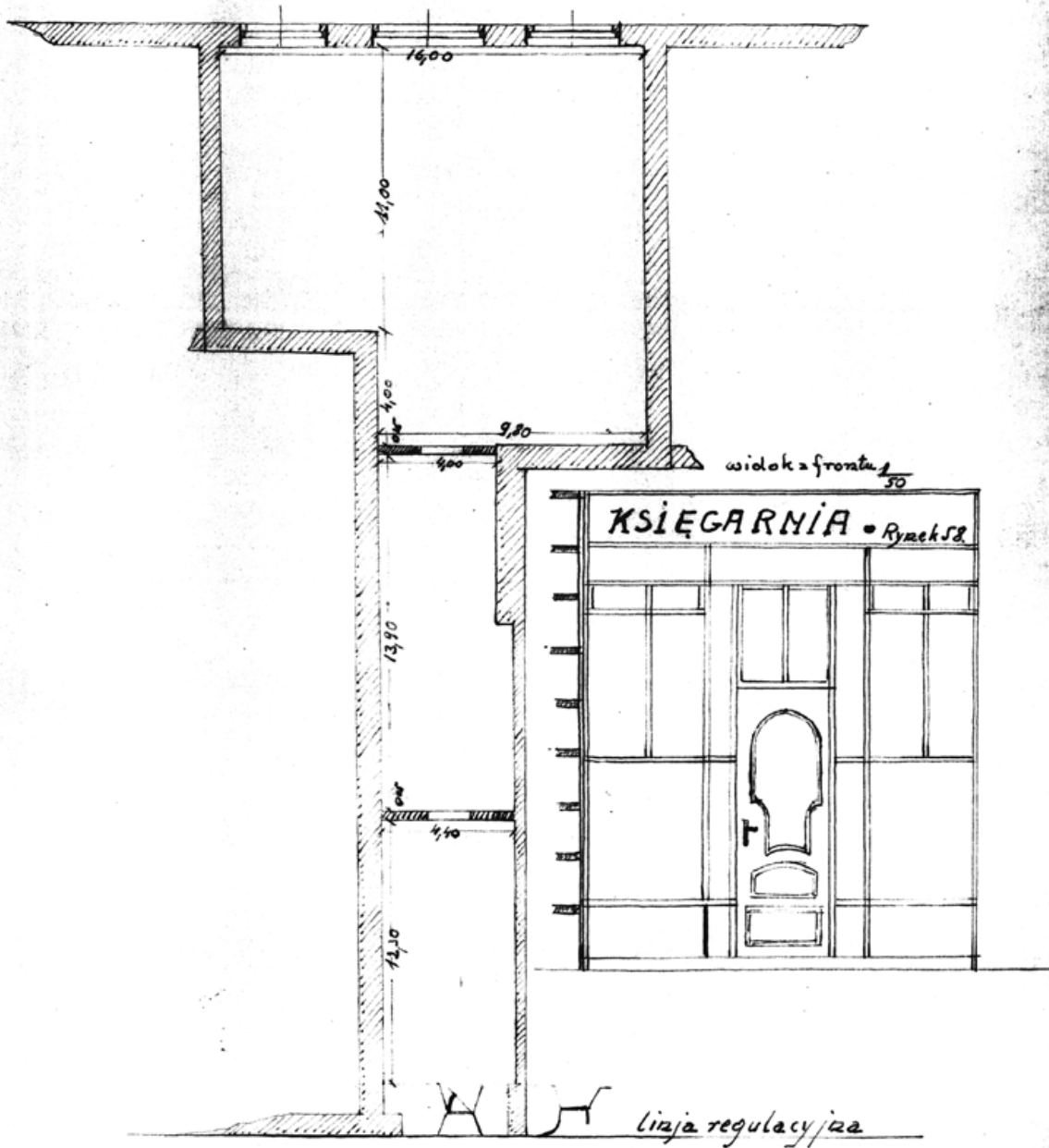

Il. 2. Roman Jasielski

Źródło: *Nekrolog*, Przegląd Księgarski, 1947, nr 3–4, s. 67.

Rzut poziomy lokalu
księgarni R. Jasielskiego Rynek 58.

1:200.

Il. 3. Projekt przebudowy wnętrza i elewacji księgarni Jasielskiego (28 sierpnia 1946)
Źródło: MA, AB, t. 3744.

II. 4. 1945/1946. Zdjęcia, na których widać w tle kamienicę „Pod Żółtą Palmą” z szyldem Księgarni Romana Jasielskiego.

Źródło: Dolnośląska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, Zbiory Działu Dokumentów Życia Społecznego, sygn. II-411; XVI-120.

Il. 5. Wrocławski jubileusz 60-lecia pracy zawodowej w księgarstwie Romana Jasielskiego „Pod Żółtą Palmą” we Wrocławiu (20 października 1946 r.). Na zdjęciu od lewej: Juliusz Goźliński z Warszawy, po środku Roman Jasielski, z prawej Gustaw Wolff, księgarz z Warszawy. Źródło: D. A. Kuś, *Feliks West. Księgarz–wydawca 1846–1946*, Wrocław 1972, mps rozprawy doktorskiej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, nr 14435/II.

Nr 2-3 PRZEGLĄD F

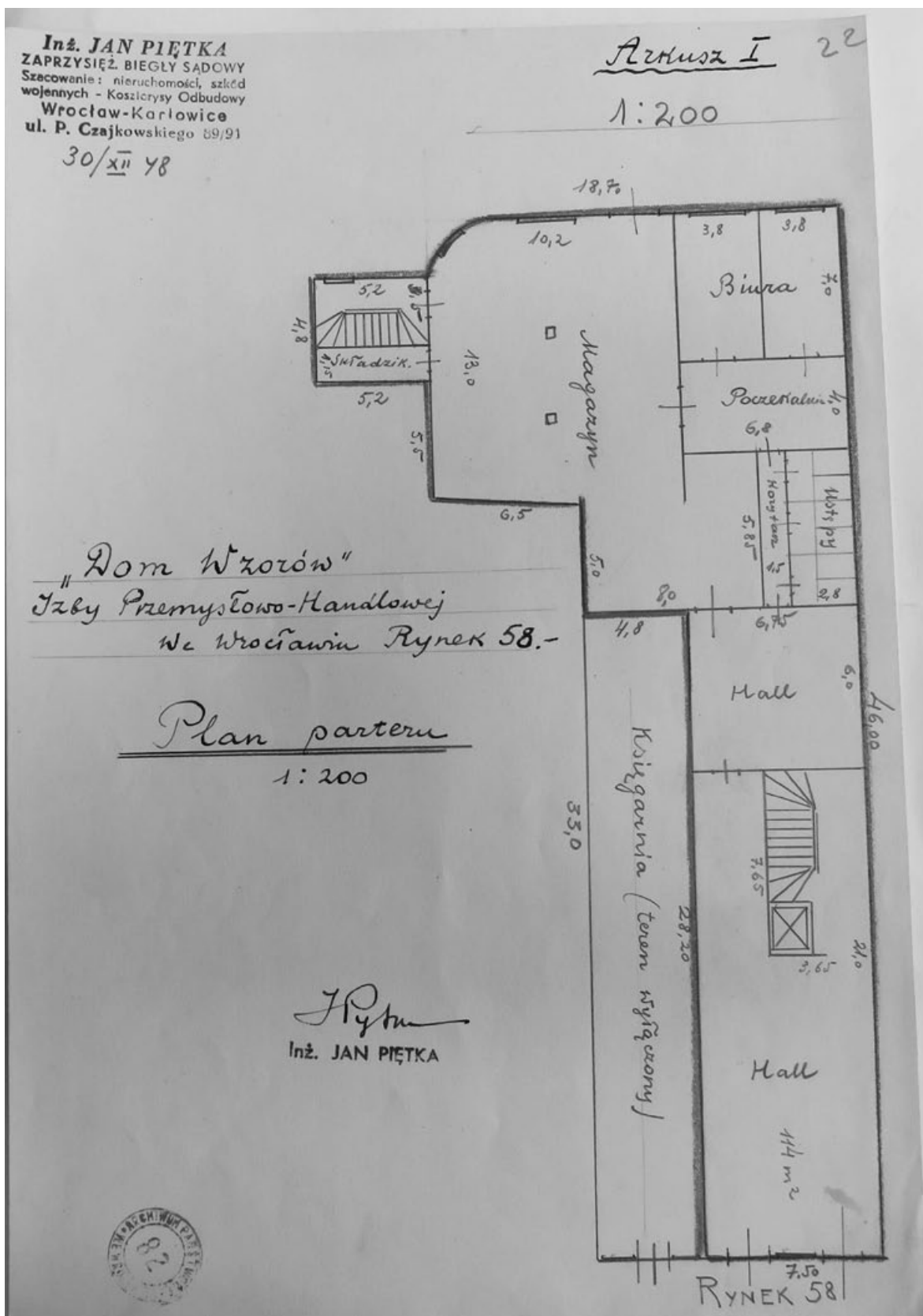
ROMAN JASIELSKI
 Księgarz ze Stanisławowa

**przeniósł księgarnię swoją
 do Wrocławia Rynek 58**

Pod tym adresem proszę Panów Wydawców kierować katalogi swoich wydawnictw i komisów

Il. 6. Reklama księgarni Jasielskiego

Źródło: *Przegląd Księgarski*, 1946, nr 2–3, s. 49.

II. 7. 1948. Plan zagospodarowania parteru w kamienicy Rynek 58 przez Izbę Przemysłowo-Handlową na potrzeby „Domu Wzorów”. Z zaznaczoną wydzieloną częścią Księgarni (opis: teren wyłączony).

Źródło: Archiwum Państwowe we Wrocławiu, nr Zespołu Akt 435/82.

Il. 8. 1947. Fotografia fasady Rynek 58 ze słabo czytelnym szyldem Księgarni Romana Jasielskiego, przed remontem pod „Dom Wzorów”.

Źródło: MA, AB, t. 197.

Il. 9. Nagrobek Romana i Anny Jasielskich na cmentarzu Grabiszyńskim, pole 3 we Wrocławiu.

Źródło: fot. R. Werszler.

Bibliografia

Barański, Kamil. 1988. *Przeminęli zagończycy, chliborobi, chasydzi....* Londyn: Wydawnictwo Panda Press.

Budzichowska, Mieczysława. 1972. „Jasielski Roman.” W *Słownik pracowników książki polskiej*, 369–370. Warszawa–Łódź: Wyd. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Dippel, Stefan. 1976. *O księgarzach, którzy przeminęli*. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Hussak, Tadeusz. 2018 „Od ZKP do SKP – wspomnienia Honorowego Przewodniczącego SKP. Stowarzyszenie Księgarzy Polskich.” Ostatnia modyfikacja 2 grudnia. <http://ksiegarze.org.pl/wladze-skp/historia/zkp-skp/>.

Izba Przemysłowo-Handlowa 1945–1950, 435/82. Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Polska.

Klukowski, Bogdan. 2018 „Lata powojenne.” Ostatnia modyfikacja 2 grudnia. <http://ksiegarze.org.pl/wladze-skp/historia/lata-powojenne/>.

Kuś, Damian Antoni. 1988. *Feliks West. Księgarz – wydawca 1846–1946*. Warszawa–Wrocław: Wyd. PWN.

Kuś, Damian. 1972. *Feliks West. Księgarz–wydawca 1846–1946*, Wrocław. mps rozprawy doktorskiej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, nr 14435/II.

Lach, Janusz, „Z życia kół Z.K.P.” *Przegląd Księgarski*, 1947, nr 3–4, s. 150.

Lenarcik, Andrzej i Wojciech Świątkiewicz. 2006. „Człowiek Uniwersytetu.” *Niedziela. Tygodnik Katolicki. Edycja kielecka* 4: s.4.

Makowska, Alicja. 1995. „Anna Jasielska (1920–1983).” W *Chrześcijan*, red. B. Bejza, 21: 271–301. Niepokalanów: Wyd. Ojców Franciszkanów.

Mazur, Grzegorz. 1994. *Pokucie w latach Drugiej Wojny Światowej*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, rozprawa habilitacyjna nr 286.

Mikuła, Izabela. Świder, Janina. 2006. „25-lecie Ruchu Kultury Chrześcijańskiej.” *Niedziela. Tygodnik Katolicki. Edycja rzeszowska* 20. Ostatnia modyfikacja: 22 marca 2018. <http://www.niedziela.pl/artukul/46417/nd/25-lecie-Ruchu-Kultury-Chrzescijanskiej>.

N.N. 1946. „Z życia organizacyjnego.” *Przegląd Księgarski*, red. B. Żynda, A. Bocheński, 1946, nr 6, s. 133.

N.N. 1947. „Z żałobnej karty.” *Przegląd Księgarski*, red. B. Żynda, A. Bocheński, 1947, nr 3–4, s. 67.

N.N. 1947. „Z życia organizacyjnego kół Z.K.P.” *Przegląd Księgarski*, red. B. Żynda, A. Bocheński, 1947, nr 1–2, s. 19.

NN. 1938. *Breslauer Adressbuch für das Jahr 1937*. Breslau: August Scherl Deutsche Adressbuch Gesellschaft.

Roman Jasielski, akt zgonu, 518/47. Urząd Stanu Cywilnego Wrocław, Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Polska.

Roman Jasielski. Biuro Ewidencji Ludności Wrocław, Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Polska.

Rynek 58, t. 3744, 174079. Archiwum Budowlane, Muzeum Architektury Miasta Wrocławia, Polska.

Rynek 58. Dział Dokumentów Życia Społecznego, Dolnośląska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu, Polska.

Werszler, Rafał. 2017. „Rodzina Priebatschów. Księgarze i wydawcy z Breslau.” *Chidusz* 10: 44–49.

Wikipedia. 2018. „Roman Jasielski.” Ostatnia modyfikacja Marzec 22. https://pl.wikipedia.org/wiki/Roman_Jasielski.

Zieliński, Józef. 1964–1965. „Jasielski Roman.” W *Polski Słownik Biograficzny*, 11: 26. Wrocław: Wyd. Polska Akademia Nauk i Polska Akademia Umiejętności.

Przysłany: 15 II 2018

Zaakceptowany: 1 VIII 2018

Rafał Werszler

University of Wrocław. Faculty of Letters

e-mail: rafal.werszler@uwr.edu.pl

ORCID ID 0000-0001-9871-1158

Rafał Werszler, PhD, is an assistant at the Department of the History of the Book in the Institute of Scientific Information and Library Studies at the University of Wrocław. In 2015, he defended his doctoral thesis titled *The layout and equipment of libraries in Silesia in the light of their functions (until the end of the 19th century)*. He is the author of numerous publications including: *Wstydlivy temat ze złotym dachem w tle* (Gdynia 2015); *Dolny Śląsk od prehistorii do dziś na wesóło* (Wrocław 2007) and *Historia Wrocławia na wesóło* (Wrocław 2001). He is the head of the Department of Printing, Bookbinding and Fine Arts Services of the Lower Silesian Public Library under the name of Tadeusz Mikulski in Wrocław.

Wrocław's episode of a well-known bookseller and publisher Roman Jasielski and his daughter Anna from Stanisławów

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2018.005>

The text is available under a Creative Commons Attribution-NoDerivatives 3.0 Poland (CC BY-ND 3.0 PL).

K

eywords: bookstore; the Jasielski family; Wrocław; Pod Złotą Palmą; Rynek 58

S

ummary. Aim: The aim of the article is to show a very interesting episode of a bookseller and publisher from Stanisławów – Roman Jasielski and his daughter Anna, forcibly displaced after the Second World War. On the ground floor of the house Pod Złotą Palmą [English: Under the Golden Palm] in the space after the original Priebatsch bookshop in 1946, Jasielski created one of the first Polish bookshops in Wrocław. **Research method:** The article was written on the basis of the archival research of source documents, literature on the subject and from the on-site check of the existing building, which is currently the Lower Silesian Public Library under the name of Tadeusz Mikulski in Wrocław. **Results/Conclusions:** A short stay of Roman Jasielski and his daughter Anna, and at the same time his great passion and commitment for shaping Polish literature have left a significant mark among the bibliophilic communities in Lower Silesia. Their mission enabled the *Pod Złotą Palmą* house to continue to cultivate the bookselling and publishing tradition with a particular passion for the book. They became a very important link that united the prewar tradition of the history of the building at 58 Rynek in Wrocław with the present-day library.

Rafał Werszler

Universität Wrocław. Fakultät für Literatur

e-mail: rafal.werszler@uwr.edu.pl

ORCID ID 0000-0001-9871-1158

Dr. Rafał Werszler ist Assistent in der Abteilung für Buchgeschichte des Instituts für Wissenschaftliche Information und Bibliothekswissenschaft der Universität Wrocław. 2015 verteidigte er seine Dissertation unter dem Titel: *Aranżacja i wyposażenie bibliotek na Śląsku w świetle ich funkcji (do końca XIX wieku)* [Die Innendekoration und Ausstattung der schlesischen Bibliotheken im Lichte ihrer Funktionen (bis zum Ende des 19. Jahrhunderts)]. Er ist Autor zahlreicher Publikationen, u.a. *Wstydlivy temat ze złotym dachem w tle* [Ein peinliches Thema mit goldenem Dach im Hintergrund] (Gdynia 2015); *Dolny Śląsk od prehistorii do dziś na wesole* [Niederschlesien seit der Vorgeschichte bis zum heutigen Tag mit Humor gesehen] (Wrocław 2007) und *Historia Wrocławia na wesole* [Die Geschichte Wrocław mit Humor gesehen] (Wrocław 2001). Er ist Leiter der Abteilung für Polygrafische, Buchbinde- und Plastische Serviceleistungen der Niederschlesischen Öffentlichen Tadeusz-Mikulski-Bibliothek in Wrocław.

Die Wroclawer Zeit eines berühmten Buchhändlers und Verlegers Roman Jasielski und seiner Tochter Anna aus Stanisławów

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2018.005>

Dieser Text wird unter der Creative Commons-Lizenz Namensnennung-Keine Bearbeitung Polen (CC BY-ND 3.0 PL) veröffentlicht.

S **tichworte:** Buchhandlung; Jasielski; Breslau; Unter der goldenen Palme; Markt 58

Z **Zusammenfassung. These/Ziel:** Der Beitrag schildert die Tätigkeit eines Buchhändlers und Verlegers Roman Jasielski und seiner Tochter Anna aus Stanisławów, die nach dem Zweiten Weltkrieg zwangsweise umgesiedelt wurden. Im Erdgeschoss des Hauses „Unter der goldenen Palme“, in jenem Raum, den 1946 ursprünglich die Buchhandlung der Familie Priebatsch beanspruchte, gründete Jasielski eine der ersten polnischen Buchhandlungen in Wrocław. **Forschungsmethode:** Der Beitrag entstand aufgrund einer Archivrecherche in den Quellendokumenten, der Literaturübersicht sowie der Betrachtung des erhaltenen Gebäudes, d.i. der heutigen Niederschlesischen Öffentlichen Tadeusz-Mikulski-Bibliothek in Breslau. **Ergebnisse/Schlussfolgerungen:** Der kurze Aufenthalt Roman Jasielskis und seiner Tochter Anna, aber auch die große Leidenschaft und das Engagement für die polnische Literatur hinterließen ein Zeichen in den Milieus der Buchhändler und Bibliophilen in Niederschlesien. Dank ihrer Tätigkeit waren sie imstande, die buchhändlerische und verlegerische Tradition im Haus „Unter der goldenen Palme“, mit besonderer Vorliebe für Bücher, ohne Unterbrechung fortzusetzen. Sie waren ein wichtiges Bindeglied, das die tradierte Geschichte des Hauses am Markt 58 vervollständigte und zwischen der Buchhändlerstätigkeit der Vorkriegszeit und der heutigen Bibliothek eine Brücke schlug.